

Protocol sociale veiligheid

ICBS DE CALEIDOSCOOP

VERSIE 1.0 | SCHOOLJAAR 2025-2026

Inhoud

Inleiding.....	3
Doelen.....	3
De uitgangspunten	3
1. We willen te vertrouwen zijn	3
2. Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen.....	3
3. We geven het goede voorbeeld	3
Wat doen we preventief?	4
Inhoud Kanjertraining	4
De petten	4
Wat willen wij zien? Waar willen wij naar toe?	5
Leerlingen	5
Leerkrachten, ouders en directie	6
Afsprakenposter	6
Motor en Benzine: alles wat aandacht krijgt, groeit.....	6
De leerlingen:	6
Leerkracht	7
Ouders.....	7
Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?	7
Hoe leren we kinderen om te gaan met gedoe?	7
Fase 1: kind heeft last van een ander	7
Tips voor leerkrachten en ouders:	8
Fase 2: het storende gedrag gaat door	8
Tips voor leerkrachten en ouders:	9
Fase 3: iemand wordt structureel lastiggevalen vanuit een machtspositie: pesten	9
Definitie pesten	9
1. Denk aan alle rollen binnen het pesten.	9
2. Betrek de context.	10
3. We (team en ouders) letten op de manier waarop we dit doen. Onze leidraad:....	10
De rol van leerkrachten, ouders en directie bij grensoverschrijdend gedrag	11
Wat is grensoverschrijdend gedrag?	11
Fysieke veiligheid in gevaar?	11
Onmacht versus Onwil	12
Onmacht	12
Onwil.....	13
“Mijn kind mag slaan”	14

Stappenplan overschrijdend gedrag	15
Wat is overschrijdend gedrag?	15
Wat als gedrag overtreden wordt.	15
Wat als bovenstaande maatregelen niet helpen?	15
Heb je het zelf kunnen waarnemen, of gebeurde het buiten je zicht?	15
Was of is de veiligheid in het geding (van jou, kind, of omstanders)?	16
Stappenplan grensoverschrijdend gedrag	16
Stappen in communicatie over gedrag	17

Inleiding

Dit document bevat de volgende onderdelen:

- Doelen
- De uitgangspunten.
- Wat doen we preventief en hoe doen we dat?
- Wat doen we als het misgaat en hoe doen we dat?

Doelen

- Leerlingen voelen zich veilig op school (sociaal, psychisch en fysiek)
- Leerlingen, leerkrachten, directie, kanjer-/anti-pestcoördinator en ouders weten wat ze kunnen doen ter preventie.

De uitgangspunten

School is bedoeld om te leren. Dit kan alleen als leerlingen zich veilig voelen op school.

De visie en levenshouding van de Kanjertraining vormen het uitgangspunt van ons veiligheidsbeleid. We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar omgaan en willen graag samen met ouders en kinderen zorgen voor een veilige school.

1. We willen te vertrouwen zijn

De meeste mensen willen te vertrouwen zijn. Op die manier willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Doe je niet anders voor dan wie je werkelijk bent, zoals je bent is het goed. En daarmee ben je te vertrouwen.

2. Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen

We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de omgangsvormen van de kinderen. Een goede opvoeding richt zich op fundamentele menselijke waarden zoals: liefde, vertrouwen, mededogen, toewijding, verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de breedste zin van het woord. We zorgen voor een veilige sfeer door grensoverschrijdend gedrag op een nette manier zorgvuldig aan te pakken. Daarin werken we samen met elkaar.

3. We geven het goede voorbeeld

De kinderen voelen zich veilig als wij het goede voorbeeld geven:

- We gaan respectvol met elkaar om.
- We spreken respectvol over elkaar en de kinderen, ook op sociale media
- Indien zich een probleem voor doet of als we ons zorgen maken, dan overleggen we met elkaar. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie.

Wat doen we preventief?

ICBS De Caleidoscoop is een Kanjerschool. Er wordt in elke groep Kanjertraining gegeven. De Kanjertraining is bedoeld om de sfeer in de klas goed te houden. We maken kinderen weerbaar. Weerbare kinderen laten niet toe, dat er gepest wordt. We verzorgen wekelijks lessen met bijbehorende oefeningen. Hierbij maken we gebruik van petten. Deze symboliseren een bepaalde vorm van gedrag.

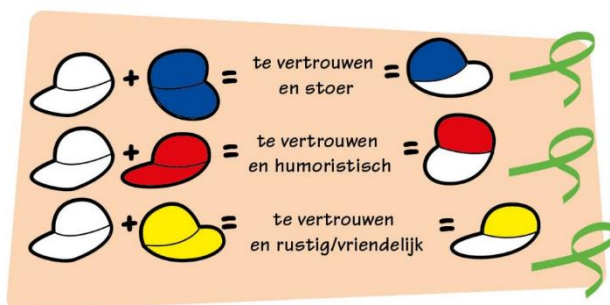

Inhoud Kanjertraining

We bespreken en oefenen met gedrag door middel het werken met kanjerpetten. Deze zijn van toepassing op de kinderen, maar net zo goed op ons als volwassenen. Omdat kinderen gedrag van ons nadoen, is het van belang dat wij (ouders en het team) het goede voorbeeld geven.

De petten

Om in gesprek te gaan over gedrag maken we vanuit de Kanjertraining gebruik van petjes met vier verschillende kleuren. Wanneer zich een probleem of stressvolle situatie voordoet hebben we een keuze om verschillend te reageren. We maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met nieuw gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor henzelf en de ander.

Alle kleuren petten hebben hun valkuil wanneer de witte pet van vertrouwen wegvalt. Als we niet meer met vertrouwen naar elkaar of naar onszelf kijken, komen we terecht in wantrouwen. Bij de ene persoon of in de ene situatie uit dit zich in te krachtig gedrag (blauwe pet), bij een ander in te onderdanig angstig gedrag (gele pet) en bij een ander in clownesk meeloopgedrag (rode pet).

In klassen waar het vertrouwen wegvalt, ontstaat dit gedrag. De basis van vertrouwen moet dan weer worden teruggezet. Gelukkig blijken de meeste mensen dit graag te willen: we willen ons liever gedragen met witte pet dan zonder. We zijn 'de weg even kwijtgeraakt'.

Let op: we koppelen nooit een pet aan een kind. De petten gaan over gedrag, en gedrag kun je veranderen. Een kind *doet* als een rode pet op een moment, en *is* de rode pet *niet*.

Wat willen wij zien? Waar willen wij naar toe?

Op de Caleidoscoop maken we gebruik van de **Smileyposter** als richtlijn 'hoe gaan we met elkaar om op de Caleidoscoop':

Leerlingen

Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens? De smileyposter geeft hier handvatten voor. Wij willen kinderen leren om rekening met elkaar te houden. Let dus een beetje op de gevoelens van de mensen om je heen. Check even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

Leerkrachten, ouders en directie

De smileyposter is ook van toepassing op de volwassenen rondom de leerlingen.

Wat mogen wij (school en ouders) van elkaar verwachten?

Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol met de kinderen, ouders en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek. Kortom: We spreken met respect over en met elkaar.

We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders en de school.

Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaar je het vervelend. We geven dan rustig onze grens, zodat de ander rekening met je kan houden.

Afsprakenposter

Als leidraad voor hoe wij op school met elkaar om willen gaan, gebruiken we de volgende vijf uitgangspunten van de Kanjertraining. Op school ziet u deze uitgangspunten op de kanjerafsprakenposters. De kleuren verwijzen naar de petten. Hieronder staan de posters zoals bedoeld voor de kleuters.

KanVas

Om de veiligheid in en rond de school goed in kaart te brengen, wordt er gebruik gemaakt van het Kanjer Volg- en Adviesstelsysteem. Dit

systeem bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Leerlingvragenlijst voor groep 5 t/m 8
2. Docentenvragenlijst en adviesstelsysteem voor groep 3 t/m 8
3. Sociogram op basis van cijfers/smiley's voor groep 3 t/m 8 (incidenteel)
4. Sociale Veiligheidslijst voor groep 5 t/m 8

Deze onderdelen hebben als doel in kaart te brengen wat er aan de hand zou kunnen zijn met een leerling: Hoe kijkt de leerling naar zichzelf? Hoe ervaart de leerkracht het gedrag van de leerling? Is de leerling sociaal aanvaard door klasgenoten? Vervolgens biedt het Kanjer Volg- en Adviesstelsysteem de mogelijkheid om een gezamenlijke aanpak te bespreken en samen te stellen. Ouders en leerkrachten werken hierin samen.

Op onze school hebben we ervoor gekozen om te werken met een aantal onderdelen van het Kanjer Volg- en Adviesstelsysteem. Twee keer per jaar wordt de leerlingvragenlijst met daarbijbehorende docentenvragenlijst en adviesstelsysteem ingezet. Daarnaast wordt ook de Sociale Veiligheidslijst twee keer per jaar afgenomen.

Doel leerlingvragenlijst

De leerlingvragenlijst meet hoe leerlingen hun sociaal functioneren in de klas ervaren. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen externaliserend gedrag, pro sociaal gedrag, internaliserende (depressieve) gevoelens en de intentie om negatief gedrag te laten zien. De leerlingvragenlijst heeft nadrukkelijk niet tot doel voorspellingen te doen over de ontwikkeling van stoornissen of uitspraken te doen over toekomstig sociaal functioneren van een leerling. De vragenlijst geeft wel een heldere fingerwijzing in welke richting het gedrag en de beleving van een leerling zich lijkt te ontwikkelen. De vragenlijst is daarmee een hulpmiddel voor de leerkracht om een scherpere kijk te krijgen op het gedrag, gevoelens en intenties van leerlingen.

Doel docentenvragenlijst

Het Docent adviesstelsysteem geeft - als de leerkracht de 12 vragen heeft beantwoord-, een overzicht van gedragingen van leerlingen zoals de leerkracht die ervaart. Het systeem

geeft bovendien aan wat mogelijke oorzaken zijn van het gedrag van de leerling; wat de symptomen zijn van het gedrag en wat raadzaam is te doen. Wat dit laatste betreft wordt een reeks van adviezen voorgesteld waaruit de leerkracht in samenspraak met de ouders van de leerling een plan van aanpak op kan stellen.

Als het nodig blijkt te zijn, kunnen de ouders van een betreffende leerling eveneens een Ouder/Voogd vragenlijst invullen over hoe zij hun kind ervaren. De inschattingen die de ouders maken, worden toegevoegd aan die van de leerkrachten. Zo kan op eenvoudige wijze inzicht worden verkregen hoe de verschillende leerkrachten op school naar een leerling kijken, en hoe de ouders het gedrag ervaren. Door ouders op deze manier te betrekken wordt voorkomen dat er langs elkaar heen wordt gesproken. Als blijkt dat ouders en leerkrachten verschillend kijken naar een leerling, wordt gezocht naar de overeenkomsten. Specifieker gesteld: wat wordt door zowel ouders als leerkrachten gezien als opvallend gedrag? Daar wordt het plan van aanpak op afgestemd.

Doel Sociale Veiligheidslijst

Stichting Kanjertraining heeft in overleg met de inspectie de “Vragenlijst Sociale Veiligheid van Stichting Kanjertraining (SVSK)” ontwikkeld voor het primair onderwijs. Met deze lijst kan een school voldoen aan de Wet Sociale Veiligheid. In deze wet staat dat scholen in het Primair en Voortgezet Onderwijs een inspanningsverplichting hebben om een actief veiligheidsbeleid te voeren. Ze moeten tevens monitoren wat hiervan het effect is, om zo het beleid te verbeteren. Voor het monitoren is een meetinstrument nodig dat een actueel en representatief beeld geeft van de veiligheidsbeleving van de leerlingen. Voor de Sociale Veiligheidslijst van Stichting Kanjertraining is uit onderzoek gebleken dat deze betrouwbaar en valide is. De school kan de lijst in laten vullen door (alle) leerlingen uit groep 5 t/m 8. De volgende aspecten worden gemeten in deze lijst:

- Het vóórkomen van incidenten op school. Dit is de aantasting van sociale veiligheid (pesten etc.), psychische veiligheid (bedreigen etc.) en fysieke veiligheid (schoppen etc.).
- Veiligheidsbeleving van leerlingen (Ik voel me veilig op school/op het plein etc.)
- Welbevinden van leerlingen (Hoe prettig voel je je tussen je klasgenoten?)
- Leerkracht treedt op (Vinden leerlingen dat de leerkracht goed optreedt?)
- Angst voor incidenten

Aanpak na afname vragenlijst

Op het moment dat een bepaalde vragenlijst van KanVAS is ingevuld, kunnen de uitslagen worden bekeken. De kleurcoderingen geven aan hoe de score moet worden bekeken ten opzichte van een vergelijkbare normgroep.

- Een **groene** score een positieve ontwikkeling op sociaal emotioneel gebied ten opzichte van de normgroep.
- Een **oranje** score is opvallend op sociaal emotioneel gebied ten opzichte van de normgroep.
- Een **rode** score is zorgwekkend op sociaal emotioneel gebied ten opzichte van de normgroep.

- Een grijze kleur geeft aan dat de leerling jonger is dan 8 jaar is en dus te jong is om te worden vergeleken met de normgroep. Verder worden in het uitslagenoverzicht de scores op vragen over pesten apart weergegeven. Dit zijn de scores A, B en C. Er kan zo in één oogopslag worden bekeken welke antwoorden de leerling heeft gegeven op de pestvragen bij de leerlingvragenlijst.

A = Ik pest op school

B = Ik word gepest

C = Ik ben bang dat ik gepest word

Op het moment dat de vragenlijsten zijn ingevuld door desbetreffende personen, wordt er via het KanVAS gekeken worden naar de uitslagen. Het is goed om opvallende scores te bespreken met de desbetreffende leerling en zo te kijken wat de oorzaak is van een bepaald gevoel of ervaring. Indien nodig, kan na overleg met het kind, ook in gesprek worden gegaan met ouders. De ouder vragenlijst zou hierbij ingezet kunnen worden om erachter te komen of ouders dezelfde signalen zien. Door ouders op deze manier proactief te betrekken, wordt voorkomen dat er langs elkaar heen wordt gesproken. Als blijkt dat ouders en leerkrachten verschillend kijken naar een leerling, dan wordt gezocht naar de overeenkomsten. Specifieker gesteld: wat wordt door zowel ouders als leerkrachten gezien als opvallend gedrag dat in ieder geval moet worden aangepakt. Naar aanleiding van dit gesprek kan gekeken worden welke aanpak juist is bij de desbetreffende signalen. De kanjertraining heeft voor alle signalen uitgeschreven wat een mogelijke aanpak zou kunnen zijn. Deze zijn te vinden in de online handleiding → pedagogische informatie.

Pestprotocol

Fase 1: kind heeft last van een ander

Vuistregel van de Kanjertraining:

Jij zit in een klas met kinderen die te vertrouwen willen zijn. We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen.

Soms wordt een incident groter doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten, en vervolgens agressief of klagerig reageren (richting klasgenoten, leerkracht, ouders). Klasgenoten, leerkrachten en ouders kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door agressief gedrag goed te keuren ("mep maar terug"), té veel medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind.

Tips voor leerkrachten en ouders:

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren. Richt je op de toekomst: "Willen jullie het oplossen? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?"
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand. De woorden en toon moeten bij het kind zelf passen.

- Leer kinderen te stoppen met hun gedrag als een ander aangeeft er last van te hebben.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring, buurt? Welke gedragsvoorbeelden krijgen kinderen van u?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten.
- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren. Een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoede ander het bedoelde.

Fase 2: het storende gedrag gaat door

Vuistregel van de Kanjertraining: een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt. Word dus niet boos, ga niet huilen, ga niet in discussie. Laat de klasgenoot die vervelend doet kletsen, en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (juf, meester, pleinwacht, ouders). Vaak blijft het bij een incident, en is er géén sprake van structureel pesten.

Tips voor leerkrachten en ouders:

- Leer kinderen weg te lopen bij vervelend gedrag, en steun te zoeken bij leeftijdsgenoten. Voor sommige kinderen is dit een oefening in zelfbeheersing.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Laat u zich bepalen door negatieve personen in uw leven? Of besteedt u energie aan positieve zaken?
- Leer kinderen om hulp te vragen bij een volwassene als vervelend gedrag doorgaat.
- Bespreek het verschil tussen klikken en om hulp vragen.
- Ook kinderen van wie u het misschien niet verwacht, kunnen doen als een rode of zwarte pet. Vraag kinderen of het de bedoeling was om de ander bang, verdrietig, boos te maken of pijn te doen. Laat kinderen zelf nadenken over een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- Problemen tussen kinderen die zich op school voordoen, worden op school opgelost. School betreft indien nodig de ouders daarbij.
- Spreek, ook als zich problemen voordoen, met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.

Fase 3: iemand wordt structureel lastiggevallen vanuit een machtspositie: pesten

Definitie pesten

Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, verbaal of fysiek), spreken we van pestproblematiek. Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen

niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig.

Pesten kan heel schadelijk zijn en daarom moeten we samen zorgen dat het snel stopt. Hierbij gaat het om duidelijk begrenzen van ongewenst gedrag (van alle partijen) en het herstellen van het vertrouwen.

Omdat ieder pestgeval weer anders is, staan hieronder een aantal vuistregels die wij hanteren.

1. Denk aan alle rollen binnen het pesten.

Wij (het team en de ouders van het kind dat pest) keuren het pestgedrag af en er volgt een consequentie indien het doorgaat. Hierbij wordt pestgedrag omgebogen in positief en betrokken gedrag in de klas.

We leren kinderen verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen voor elkaar. We leren buitenstaanders (klasgenoten) het pestgedrag niet te bekrachtigen. Kinderen leren een goede vriend te zijn van de pester: help je vriend door hem weg te halen uit het pesten en met hem iets anders te gaan doen.

Als omstanders/buitenstaanders niet ingrijpen, stemmen ze impliciet in met pesten.

Kinderen die gepest worden oefenen om duidelijk hun grens aan te geven, geen benzine te geven, erbij weg te gaan en naar een maatje te gaan. Werkt het niet, dan ga je naar het aanwezige gezag.

Klasgenoten hebben allemaal maatjes. We leren kinderen hoe je een goed maatje kan zijn voor iemand die last heeft van een ander. Wees zelf te vertrouwen, geef geen benzine aan pestgedrag en ga samen iets anders doen.

2. Betrek de context.

Het betrekken van ouders bij de normvorming en het groepsproces is van groot belang, dit versterkt het WIJ-gevoel. Kinderen luisteren in de eerste plaats naar hun ouders. Ouders helpen hun kind door met vertrouwen te spreken over klasgenoten, ouders en de school.

De groepsnorm is van grote invloed op pesten. De groepsnorm moet zijn dat we onze eigen status/populariteit niet versterken op een manier die ten koste gaat van een ander. Deze groepsnorm wordt versterkt door te werken aan het onderling vertrouwen in de groep, zoals beschreven onder Wat doen we preventief en hoe doen we dat? We leggen de focus daarbij op:

- Wat gaat er goed in de klas?
- Wat willen we verbeteren in de klas?
- Welke kwaliteiten waarderen we bij elkaar?
- Wat wordt ons plan?
- Hoe kunnen we elkaar helpen?

Indien nodig, betrekken wij de wijkagent

3. We (team en ouders) letten op de manier waarop we dit doen. Onze leidraad:

- Wij willen dat iedereen zich veilig voelt op school. Er is daarom geen excuus voor wangedrag.

- We delen kinderen niet in daders en slachtoffers. Pesten is een complex probleem waarbij daders en slachtoffer niet altijd te scheiden zijn en soms een en dezelfde persoon is. Kinderen worden niet in hun kracht gezet door ze te labelen als dader of slachtoffer. De 'dader' wordt dan negatief bekeken (met wantrouwen) en doet dan al snel iets fout in de ogen van anderen. Het 'slachtoffer' wordt dan als zwak bestempeld, en wordt niet aangesproken op zijn of haar (veer)kracht.
- Hoe dan wel:
 - We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
 - We blijven met respect spreken over en met elkaar.
 - Wij (ouders en team) geven hierin het goede voorbeeld.
 - Wij kunnen ook de handvatten en tips gebruiken van Fase 1 en 2, zoals hierboven omschreven.

De rol van leerkrachten, ouders en directie bij grensoverschrijdend gedrag

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, materieel. Het kan bijvoorbeeld gaan om pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf, en is situationeel/contextueel en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Toch zijn er wel wat vuistregels te creëren.

Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

Onmacht versus Onwil

De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen, maar het gaat wel eens mis. Dat is niet erg, daar leren ze van. Toch zijn er soms kinderen die zich wel willen misdragen. We maken dan ook een onderscheid tussen onmacht en onwil in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. Bij sommige kinderen is het moeilijk uit te maken of er sprake is van onmacht/onvermogen/beperking of onwil. De Kanjertraining is van mening dat hier een 'streng' onderscheid in moet worden gemaakt. Dit onderscheid zit door de hele Kanjertraining heen.

Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

Op school streven wij ernaar zoveel mogelijk preventief te handelen door de eerder beschreven maatregelen te treffen en zo goed mogelijk toe te passen in iedere groep.

Ondanks dat streven, zijn we ons ervan bewust dat gedragsproblemen in groepen en bij individuele kinderen voorkomen. Soms is bijsturen of ingrijpen hierin noodzakelijk en onvermijdelijk. Wanneer zich een patroon vormt in ongewenst gedrag (bijvoorbeeld bij pesten; orde en rustverstoring in de klas; verbaal- en fysiek geweld, etc.), zal de school handelen zoals beschreven in het stappen-plan. Deze stappen hebben als doel om ongewenst gedrag in een zo vroeg mogelijk stadium te ondervangen en zijn gericht op het stoppen van ongewenst gedrag in de bijbehorende stap. In de meest ideale situatie spreken leerlingen onderling elkaar aan op ongewenst gedrag, waarna dit vervolgens verdwijnt. Een manier die de Kanjertraining ondersteunt. Als het niet lukt om ongewenst gedrag te stoppen, zal steeds worden overgegaan tot de volgende stap. Echter, bij ernstiger incidenten m.b.t. grensoverschrijdend gedrag of verergering van het patroon, kan ervoor gekozen worden om vervolgstappen te nemen en/of bepaalde stappen in het protocol over te slaan. De veiligheid (zowel psychisch als fysiek) van de groep en leerkrachten heeft hierbij altijd prioriteit.

Bij het ondernemen van vervolgstappen is ons uitgangspunt dat incidenteel straffen meer impact heeft dan langdurig straffen. Langdurig straffen verliest namelijk snel zijn kracht.

Met het doel van dit plan zien we ook dat er één of enkele leerlingen in een groep zullen zijn die onvoldoende houvast en ondersteuning geboden krijgen met het gebruik van dit protocol. Het gaat hierbij om leerlingen met (zeer) ernstige gedragsproblematiek die structureel opstandig, brutaal en fysiek agressief gedrag laten zien dat onregelend werkt voor de leerkracht en de andere leerlingen in de groep. Hun veiligheid komt hiermee in het geding. In dit geval dient er een individueel gedragsplan opgesteld te worden samen met de IB'er en ouders waarbij specifiek gekeken wordt naar de ondersteuningsvraag en de bijbehorende onderwijsbehoeften. Eventueel met hulp van externe expertise. In een dergelijke situatie kan onderstaand stappenplan als basis worden gebruikt van waaruit aanpassingen worden gedaan. Mocht dit onvoldoende tegemoetkomen aan de ondersteuningsvraag, dan is het loslaten van het stappenplan ook mogelijk mits dit in overleg met IB'er en directie wordt gedaan (zie bijlage 1).

Stap 1 Wederzijds respect en zelfcorrigerend gedrag (preventief)

(Dreigend) conflict of incident wordt door de groep en/of betrokkenen zelf voorkomen en/of opgelost. Er is geen inmenging van de leerkracht vereist. De kanjertraining noemt in deze stap ook wel het maatjessysteem.

Stap 2 Constatering ongewenst gedrag (leerlingen zijn in staat het zelf op te lossen; preventief)

Hierbij wordt het incident/conflict vastgesteld en omschreven door de benadeelde partij (leerling, leerkracht of groep).

Leerlingen krijgen de mogelijkheid om het uit te praten; betrokken leerlingen hebben daarbij het verlangen dat het weer goed komt. Lukt dit niet binnen korte tijd (ca. 5 minuten) dan wordt er tijdens de pauze of na schooltijd met leerkracht erbij gepraat. Als een leerling uitspreekt dat hij het (nu) niet goed wil hebben met de ander, vindt een gesprek met betrokken leerlingen op een geschikt moment tijdens of na schooltijd plaats. Het gesprek wordt oplossingsgericht gevoerd.

Op het moment dat een leerling op een bepaald moment grensoverschrijdend gedrag laat zien of dat dit herhaaldelijk gebeurt, wordt er een volgende stap ingezet. Dit is een

stap die het doel heeft om gedragsverandering plaats te laten vinden en kan ten alle tijden ingevoerd worden. Hiervoor hoeft vooraf geen gesprek met ouders plaatsgevonden te hebben. Het is wel raadzaam om ouders bij herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag op de hoogte te stellen van datgene wat speelt.

Het kan ook zijn dat bovenstaande niet alleen van toepassing is bij een individuele leerling, maar ook op groepsniveau nodig is. Vaak komt dit in de periode tussen herfst- en kerstvakantie naar voren.

Stap 3 Corrigerend en sturende interventies door leerkracht (curatief)

Bij deze stap is de leerling incidenteel of herhaaldelijk niet in staat om zelf zijn gedrag op kortere en/of lange termijn te corrigeren. Dit in tegenstelling tot stap 1 en 2.

Op het moment dat stap 3 daadwerkelijk wordt ingezet is er duidelijke sprake van een overtreding van de gemaakte (school- en/of klassen) afspraken; grensoverschrijdend gedrag. De leerkracht pakt dit als volgt aan:

1. De leerling wordt individueel gecorrigeerd door de leerkracht op zijn plaats en krijgt zijn eerste waarschuwing.

- a. de waarschuwing moet duidelijk zijn voor de leerling
- b. maak duidelijk welk gedrag grensoverschrijdend is en welk gedrag gewenst is. Vraag naar de bedoeling; "Ik heb duidelijk aangegeven dat...", "Meen je dit....?", "Blijf je hier echt mee doorgaan?"
- c. zorg dat je hierin als leerkracht voorspelbaar blijft; geef consequentie aan

2. Wanneer de leerling na de eerste waarschuwing niet kan voldoen aan het gewenste gedrag, krijgt deze een aparte plek in de groep. Het is op dat moment aan de leerkracht om hiervoor een geschikte plek te kiezen. Doel moet zijn dat de leerling even uit de situatie wordt gehaald en tot rust kan komen. De leerling werkt op deze plek verder aan datgene wat hij eerder aan het doen was.

Stap 4 Interne time-out (curatief)

Op het moment dat het ongewenste gedrag van de leerling blijft aanhouden, wordt de leerling geplaatst voor een bepaalde tijd (groep 1 t/m 4 max. 10 minuten, groep 5 t/m 8 max. 15 minuten) in de afgesproken groep van een collega. De verdeling is als volgt:

- Leerlingen van groep 1-2 A worden geplaatst in groep 1-2 B en andersom
- Leerlingen van groep 1-2 C worden geplaatst in groep 1-2 D en andersom
- Leerlingen van groep 1-2 E worden geplaatst in groep 1-2 A
- Leerlingen van groep 3A worden geplaatst in groep 4A en andersom
- Leerlingen van groep 3B worden geplaatst in groep 4B en andersom
- Leerlingen van groep 5A worden geplaatst in groep 7A en andersom
- Leerlingen van groep 5B worden geplaatst in groep 7B en andersom
- Leerlingen van groep 6A worden geplaatst in groep 8A en andersom
- Leerlingen van groep 6B worden geplaatst in groep 8B en andersom

Bij leerlingen uit groep 1 t/m 4 worden ouders via Parro op de hoogte gebracht.

Vanaf groep 5 krijgt de leerling tijdens de interne time-out het gespreksformulier (zie bijlage 2 en de map “gedrag”) mee en vult deze in zodra hij/zij voldoende tot rust is gekomen. Dit kan evt. ook na afloop samen met de leerkracht. Daarnaast krijgt de leerling wat werk mee dat hij zelfstandig kan maken voor als het gespreksformulier is ingevuld. De collega van de groep waarin de leerling wordt geplaatst, bemoeit zich niet met inhoud/gedrag van de leerling. Zij/hij zorgt voor een fysiek veilige omgeving, zodat het gedrag van de leerling ruimte krijgt om te herstellen. Als leerkracht kies je zelf hoelang de uit de klas plaatsing duurt. Zorg voor een afgebakende periode waarin je de rust in de klas kan herstellen en de leerling de ruimte krijgt om tot rust te komen. Dit is tevens ook het doel van deze aanpak; de omstandigheden zo maken dat de leerling uiteindelijk weer terug kan komen in de groep. Wanneer dit het geval is, wordt de leerling teruggeplaatst in de groep. Voorwaarde voor terugkeer in de groep is dat de leerling het formulier heeft ingevuld en voldoende tot rust is gekomen. Er worden duidelijke, nieuwe afspraken gemaakt en leerling en leerkracht ondertekenen het formulier. Het gespreksformulier gaat aan het einde van de dag met de leerling mee naar huis en dient met een handtekening van ouders weer retour te komen.

Het kan voorkomen dat de leerling na de time-out (nog steeds) boos is of grensoverschrijdend gedrag laat zien en niet in gesprek kan/wil gaan. In dat geval beschrijf je als leerkracht het gedrag en spreekt af dat je over 5 minuten terugkeert om opnieuw het gesprek te starten. Als de leerling na die vijf minuten geen ander gedrag laat zien, kan je opnieuw besluiten een time-out te geven. Aan het einde van de schooldag worden ouders middels het gespreksformulier op de hoogte gesteld van de interne time-out. Het gespreksformulier wordt ook even ingescand en gemaild naar de directie. Dit is in eerste instantie puur ter informatie. Voor leerlingen uit groep 1 t/m 4 geldt dat het Parro bericht voor ouders ook naar directie wordt gestuurd.

Op het moment dat een leerling binnen ca. 4-6 weken opnieuw een time-out krijgt (2e keer) wordt er een afspraak gemaakt met ouders. Het grensoverschrijdende gedrag wordt besproken (eventueel aan de hand van de eerder ingevulde gespreksformulieren). Vraag die ook hier aan de leerling gesteld wordt; “Is het je bedoeling om onrust te veroorzaken?” Wanneer een leerling hier nee op antwoordt, kan je ervanuit gaan dat het opstellen van een gedragscontract (zie bijlage 3 en de map ‘gedrag’), welke wordt opgesteld na de 2e keer time-out, voldoende is. Leerkracht en leerling stellen in het bijzijn van ouders een gedragscontract op. Dit maakt voor alle partijen duidelijk wat de verwachtingen zijn en draagt ertoe bij dat er met de leerling wordt gesproken in plaats van over de leerling.

Komt de leerkracht er bij het gesprek met ouders achter dat het gedrag van de leerling wel zijn/haar bedoeling is, dan is het belangrijk om te kijken of er sprake is van onmacht. Wanneer dit het geval is, moet er gekeken worden wat gedaan kan worden om deze leerling te helpen, bijvoorbeeld door een externe instantie (begeleiding, coaching, therapie) etc. Op het moment dat ouders in het gesprek aangeven het gedrag van hun kind goed te keuren, is het noodzakelijk een gesprek met directie erbij te plannen. Als school moet er dan een duidelijke grens worden getrokken in gedrag wat op onze school verwacht wordt.

Stap 5 Meerdere keren interne time-out (curatief)

Er is sprake geweest van herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag, waarbij de leerling tot drie keer toe een interne time-out heeft gekregen. Dit lijkt onvoldoende effect gehad te hebben, waardoor het is aan te raden om de leerling te plaatsen op een plek waar alleen nog maar toezicht is van een volwassene.

Ook hierbij is het doel weer om de rust van de groep en de leerling zelf te herstellen, maar is de leerling nog meer afgezonderd dan eerder het geval was. Hiermee wordt aan de leerling duidelijk gemaakt dat de mate waarin de grens is overschreden dusdanig is dat in een andere klas plaatsen niet werkt. Tijdens deze time out krijgt de leerling werk mee dat hij zelfstandig kan maken en vult op een later moment het formulier (zie bijlage 2) in met hulp van de leerkracht.

Er kan op die manier op meer directe wijze ingegaan worden op de eerder gemaakte afspraken. Het streven is dat ook hierna de leerling weer terug de klas in kan. Naar aanleiding van een dergelijke situatie zullen ouders telefonisch op de hoogte worden gesteld en worden uitgenodigd voor een gesprek waarin ook de IB'er of directie aanwezig zijn. Bij deze stap is er al veel vooraf gegaan en heeft de leerling meerdere keren de mogelijkheid gehad om gewenst gedrag te laten zien en zich te houden aan de nieuw gemaakte afspraken.

Het is aan te raden om als leerkracht met de IB'er in gesprek te gaan en te kijken wat in dit geval een volgende stap zou kunnen zijn. Wordt er bijvoorbeeld externe hulp ingeschakeld?

Stap 6 Externe time-out (curatief)

In dit geval is de overtreding van de regels dermate ernstig dat de leerling met onmiddellijke ingang de toegang tot school moet worden onttrokken. Hiervoor is altijd toestemming van de directie en MeerPrimair nodig. Het protocol van MeerPrimair wordt hierbij gevolgd (zie bijlage 4). Deze maatregel geldt voor de rest van de dag en kan maximaal met één dag worden verlengd. Ouders worden per direct op de hoogte gebracht van het incident en de maatregel en worden geacht hun kind op te halen.

Ouders worden uitgenodigd voor een gesprek met directie, leerkracht en IB'er. In dit gesprek wordt het incident besproken en worden afspraken voor vereiste gedragsverandering gemaakt. Verslaglegging wordt gemaakt en door ouders ondertekend voor gezien. Het incident wordt vermeld in het leerlingdossier. Er worden maatregelen getroffen waardoor de voortgang van het leerproces van de leerling gewaarborgd kan worden.

Hiertoe wordt besloten wanneer de afspraken zoals gemaakt in stap 5 worden overtreden (herhaling van ontoelaatbaar gedrag) óf wanneer het incident dermate ernstig is dat een hervatting van de schoolsituatie voor betreffende leerling in de groep en/of met betreffende leerkracht, na één dag niet verantwoord is. Hiervoor is altijd toestemming van de directie nodig en de directie volgt hierbij het protocol Schorsing en Verwijdering van Stichting MeerPrimair (voor gehele protocol neem contact op met MeerPrimair). Een formele schorsing betreft een verlenging van de maatregel in stap 6 en de schorsing kan worden verlengd tot maximaal 1 week.

Bijlage 1: Stappenslang overschrijdend gedrag

Bijlage 2: Gespreksformulier leerling

Verslag Leerling

Naam: _____

Groep: _____

Datum: ____ / ____ / ____

1. Wat ging er mis? *(Beschrijf wat er is gebeurd)*

2. Welke dag gebeurde dit?

☐ Maandag ☐ Dinsdag ☐ Woensdag ☐ Donderdag ☐ Vrijdag

3. Waar gebeurde dit?

☐ In de klas ☐ Op het plein ☐ In de gang ☐ Bij de gym ☐ Anders:

4. Wie waren hierbij? *(Noem de namen van de betrokken personen)*

5. Wat deed jij?

(Omschrijf jouw eigen rol)

6. Was het de bedoeling om dit te doen?

☐ Ja ☐ Nee Waarom wel/niet?

7. Hoe zorg je ervoor dat dit niet meer gebeurt? *(Wat kun je de volgende keer anders doen?)*

8. Welke afspraken maak jij met de juf of meester? *(Wat spreken jullie samen af?)*

Handtekeningen

Ouders/verzorgers: _____

Leerling: _____

Juf of meester: _____

Bijlage 3: Gedragscontract

Gedragcontract

Er is iets vervelends gebeurd en er zijn nieuwe afspraken nodig. Samen met de juf/meester vul je dit in.

Naam:..... **Groep:**.....

Datum:.....

Dit gedragcontract is een afspraak tussen (naam leerkracht) en (naam leerling) over (onderwerp).

(Naam leerling) zal van (datum invullen) tot (datum invullen), (concreet gedrag invullen, positieve bewoordingen):

1.

2.

3.

(Naam leerkracht) zal aan het einde van de ochtend en/of aan het einde van de middag vertellen of het doel bereikt is. Op een (bijv. belonings-verzamelkaart) is ruimte voor 10 krullen/stickers. Als er 10 krullen/stickers zijn verzameld, volgt er een beloning.

We hebben samen bedacht wat die beloning is:.....

Op (datum) bespreken we met elkaar (ouders, juf/meester en jou) hoe het gaat.

Handtekening leerling:

.....

Handtekening ouders:

.....

Handtekening leerkracht:

.....